

«Διασύνδεση της Έδρας Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου York με τις ελληνικές οικονομικές βιβλιοθήκες: ένα μοντέλο προς εξέταση»

Σάκης Γκέκας, Associate Professor, Hellenic Heritage Foundation Chair of Modern Greek History, York University και Χρύσα Νικολάου, υπεύθυνη Βιβλιοθήκης Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς

Εισαγωγή

Η Έδρα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου York υλοποιεί με μεγάλη επιτυχία το πρόγραμμα Summer Abroad, που πλαισιώνεται από εκπαιδευτικές επισκέψεις σε ερευνητικά ιδρύματα, μουσεία και πολιτιστικά κέντρα στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο του προγράμματος, το καλοκαίρι του 2017, ο υπεύθυνος καθηγητής της Έδρας επισκέφτηκε την Ειδική Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, προκειμένου να ξεκινήσει μια συνεργασία ανάμεσα στους δύο φορείς. Στόχος της συνεργασίας είναι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του προγράμματος να περιλαμβάνουν βιβλιοθήκες, και ταυτόχρονα να δημιουργηθεί μια συνεργασία ανάμεσα στην Έδρα και στις αντίστοιχες βιβλιοθήκες σε όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Απώτερος σκοπός είναι η δημιουργία ενός μοντέλου διασύνδεσης ανάμεσα σε έδρες ελληνικών σπουδών ανά τον κόσμο και σε ελληνικές βιβλιοθήκες.

Έδρα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του Ιδρύματος Ελληνικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημίου York

Η Έδρα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του Ιδρύματος Ελληνικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημίου York (The Hellenic Heritage Foundation Chair in Hellenic Studies and Modern Greek History) είναι ένας φιλανθρωπικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός. Το Ίδρυμα Ελληνικής Κληρονομιάς (HHF) ιδρύθηκε στο Τορόντο το 1996, ενώ η Έδρα ξεκίνησε να λειτουργεί το 2002. Σκοπός είναι η άντληση κεφαλαίων για τη διατήρηση και προώθηση της ελληνικής παιδείας, του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής κληρονομιάς στην καναδική κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, η Έδρα ξεκίνησε από το 2014 συνεργασίες με ελληνικά πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.

Η Έδρα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου York υλοποίησε το 2018 για τρίτη χρονιά θερινό εντατικό μάθημα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας. Το

πρόγραμμα, συνολικής διάρκειας έξι εβδομάδων, υλοποιείται δύο εβδομάδες στο Πανεπιστήμιο York και τέσσερις εβδομάδες στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της παραμονής στην Ελλάδα πραγματοποιείται ένα κεντρικό σεμινάριο, το οποίο πλαισιώνεται από ιστορικούς περιπάτους, εκπαιδευτικές επισκέψεις σε ερευνητικά ιδρύματα, μουσεία και πολιτιστικά κέντρα, ώστε οι συμμετέχοντες φοιτητές να έρθουν σε άμεση επαφή με την ελληνική ιστορία και την έκφρασή της στον δημόσιο χώρο. Ουσιαστικά, οι φοιτητές έρχονται σε επαφή με όψεις της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα αποκτούν χρήσιμη εμπειρία, η οποία μπορεί να αποτελέσει βάση για μελλοντική έρευνα. Η αξιολόγηση των φοιτητών αποτελείται από ερευνητικές εργασίες στις οποίες το πρόγραμμα διασύνδεσης με οικονομικές βιβλιοθήκες μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας του τρίτου κατά σειρά θερινού μαθήματος προτάθηκε από τον υπεύθυνο της Έδρας το ενδεχόμενο συνεργασίας με βιβλιοθήκες που θα μπορούν αφενός να υποστηρίξουν το σεμινάριο κατά τη διάρκεια υλοποίησής του και αφετέρου να αναζητηθεί κάποιος τρόπος ώστε η συνεργασία να συνεχίζεται με την επιστροφή στο York κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους.

Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις και επισκέψεις των φοιτητών σε βιβλιοθήκες, αρχεία και άλλα ερευνητικά κέντρα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για συνεργασία κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Η συνεργασία αυτή μπορεί να συνεχιστεί με την ανάθεση ερευνητικών εργασιών (projects) από τον υπεύθυνο της Έδρας σε προπτυχιακούς, αλλά κυρίως σε μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες. Στο πλαίσιο αυτό, κατά τη διάρκεια του *Summer Abroad 2018*, ξεκίνησε η συνεργασία της Έδρας με την Ειδική Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς. Η συμμετοχή φοιτητών στο μάθημα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας είναι η πρώτη ενασχόλησή τους με την ιστορική έρευνα και τα αποτελέσματά της και μπορεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους για μεταπτυχιακή έρευνα, στην οποία η διασύνδεση με ελληνικές βιβλιοθήκες είναι απαραίτητη.

Βιβλιοθήκη Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς

Η Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) περιλαμβάνει συλλογές βιβλίων οι οποίες προέρχονται από βιβλιοθήκες σημαντικών ελληνικών τραπεζών που απορροφήθηκαν από τον Όμιλο Πειραιώς. Αριθμεί περίπου 57.000 ελληνικούς και ξενόγλωσσους τίτλους βιβλίων, καθώς και περιοδικές εκδόσεις. Η Βιβλιοθήκη είναι ανοικτή στο κοινό, εύκολα προσβάσιμη και διαθέτει αναγνωστήριο.

Η Βιβλιοθήκη διαθέτει τίτλους στα πεδία έρευνας και δραστηριοποίησης του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, αλλά και γενικότερα του Ομίλου Πειραιώς, όπως βιομηχανική αρχαιολογία, ιστορία της τεχνολογίας, μουσειολογία, πολιτιστική διαχείριση, ανθρωπολογία, λαογραφία, εθνολογία, οικονομική και κοινωνική ιστορία, χρηματοοικονομικά, τραπεζικά και οικονομικά θέματα, γεωτεχνικά και περιβαλλοντικά θέματα, αγροτική οικονομία και πολιτική. Το υλικό της βιβλιοθήκης αποτελείται από την κύρια συλλογή βιβλίων, τη συλλογή περιοδικών εκδόσεων και τις ειδικές συλλογές. Σημαντικό τμήμα αποτελεί η Συλλογή Ζωγράφου, η οποία περιλαμβάνει σπάνιο υλικό από τα τέλη του 19ου αιώνα, σχετικό με την ιστορία του αγροτικού ζητήματος, και γενικότερα με ιστορικά θέματα.

Η Βιβλιοθήκη εξυπηρετεί τους χρήστες επιτόπου αλλά και εξ αποστάσεως (με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή fax), με αναζήτηση στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης (OPAC) και ικανοποίηση του αιτήματός τους από το εξειδικευμένο προσωπικό της. Επιπλέον, διαχειρίζεται τα αποτελέσματα των ερευνητικών προγραμμάτων που υποστηρίζει και συντονίζει το Ίδρυμα, καθώς και τις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων των ερευνητικών προγραμμάτων του ΠΙΟΠ. Μια ιδιαίτερα σημαντική ηλεκτρονική βάση δεδομένων είναι «Πληροφορίες για την τεχνολογία από Αρχεία και Βιβλιοθήκες της Βενετίας», από το ερευνητικό πρόγραμμα με θέμα την τεχνολογία και την τεχνογνωσία στις ελληνικές περιοχές της Μεταβυζαντινής περιόδου, σε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας.

Επίσης, η Βιβλιοθήκη ΠΙΟΠ είναι μέλος του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών (ΔΙ.Ο.ΒΙ.), που απορρέει από τη συνεργασία δέκα βιβλιοθηκών πανεπιστημίων, τραπεζικών ιδρυμάτων, ερευνητικών και κυβερνητικών φορέων της χώρας, με συνεκτικό δεσμό τις συλλογές, τις πηγές και τις υπηρεσίες πληροφόρησης οικονομικού περιεχομένου. Το Δίκτυο έχει ως κύριο στόχο την ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των χρηστών του μέσω της ανταλλαγής υπηρεσιών και πόρων.

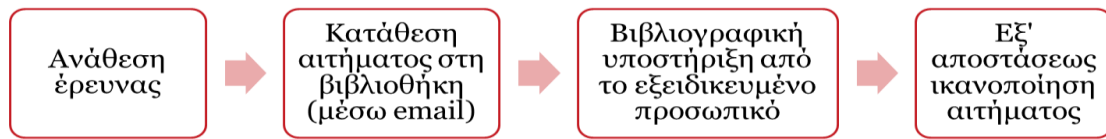
Συνεργασία Έδρας Ελληνικών Σπουδών Πανεπιστημίου York και Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ

Είναι εμφανές ότι ένα μεγάλο μέρος του υλικού της Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ ανταποκρίνεται πλήρως στις ερευνητικές ανάγκες της Έδρας Ελληνικών Σπουδών Πανεπιστημίου York σχετικά με την ελληνική οικονομική και κοινωνική ιστορία, σε θεματικές όπως είναι η ιστορία του αγροτικού ζητήματος, η εγκατάσταση των

προσφυγικών πληθυσμών τη δεκαετία του 1920, η μεταπολεμική οικονομική ανασυγκρότηση και η ιστορία των επιχειρήσεων. Παράλληλα, ανάμεσα στις ποικίλες υπηρεσίες που παρέχει η Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ είναι η εξ αποστάσεως εξυπηρέτηση των χρηστών της. Επιπροσθέτως, η υφιστάμενη διασύνδεση της Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ με άλλες ελληνικές οικονομικές βιβλιοθήκες, μέσω του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών ενισχύει το εύρος του υπό μελέτη υλικού, αλλά και των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Ο υπεύθυνος της Έδρας, μετά την πρώτη διερευνητική επίσκεψη στη Βιβλιοθήκη ΠΙΟΠ, το καλοκαίρι του 2017, βρίσκονταν σε διαρκή επικοινωνία στη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2017-2018 με τη βιβλιοθήκη. Το εξειδικευμένο προσωπικό της βιβλιοθήκης εξυπηρετούσε τα διάφορα αιτήματα που είχαν σχέση με έρευνα που διεξήγαγε ο ίδιος το διάστημα αυτό αποστέλλοντας το σχετικό ερευνητικό υλικό. Στο πλαίσιο του *Summer Abroad 2018* εξετάστηκε και η εξ αποστάσεων εξυπηρέτηση των φοιτητών και ερευνητών της Έδρας.

Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία ξεκινάει με την ανάθεση της έρευνας από τον υπεύθυνο της Έδρας στον κάθε φοιτητή. Στη συνέχεια ο φοιτητής/ ερευνητής καταθέτει το αίτημά του για βιβλιογραφική υποστήριξη στη Βιβλιοθήκη με τη χρήση των νέων τεχνολογιών (κυρίως με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο). Το έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό της Βιβλιοθήκης προχωράει σε βιβλιογραφική έρευνα στις συλλογές του, μέσω του ηλεκτρονικού καταλόγου, αλλά και του δελτιοκαταλόγου της Ιστορικής Συλλογής. Στη συνέχεια, το προσωπικό απαντάει στο αίτημα επισυνάπτοντας τη σχετική βιβλιογραφία με τον ίδιο τρόπο. Σε περίπτωση που ο φοιτητής/ ερευνητής, πάντα σε συνεννόηση με τον υπεύθυνο της Έδρας, κρίνει ότι κάποιο από τα βιβλία τον ενδιαφέρει για την έρευνά του προχωράει σε δεύτερη επικοινωνία για τα περιεχόμενα του βιβλίου. Το προσωπικό, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες (σκάνερ) προχωράει στη ψηφιακή αναπαραγωγή των περιεχομένων του βιβλίου, ώστε από εκεί ο φοιτητής/ ερευνητής να επιλέξει τις σελίδες του βιβλίου, οι οποίες του αποστέλλονται στη συνέχεια με τον ίδιο τρόπο. Τα εμπλεκόμενα μέρη στη διαδικασία αυτή εφαρμόζουν πάντα τον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων. Με την ικανοποίηση του αιτήματος του φοιτητή/ ερευνητή, και ουσιαστικά την ολοκλήρωση της ερευνητικής του εργασίας ξεκινάει το στάδιο της ανατροφοδότησης της συνολικής έρευνας της Έδρας.

Ωστόσο, η σταδιακή εφαρμογή της παραπάνω διαδικασίας σε πιλοτικό επίπεδο έδειξε ότι μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως σε επίπεδο μεταπτυχιακής και διδακτορικής έρευνας, καθώς πρόκειται για στάδια όπου οι канаδοί ερευνητές είναι εξοικειωμένοι με την ελληνική γλώσσα, επομένως μπορούν να ανταπεξέλθουν στον μεγάλο όγκο της σχετικής ελληνικής βιβλιογραφίας.

Προγράμματα υποτροφιών και έρευνας

Στο δίπολο αυτό της συνεργασίας των εκπαιδευτικών επισκέψεων και της εξ αποστάσεως βιβλιογραφικής υποστήριξης της έρευνας έρχονται επικουρικά δύο επιπλέον πεδία συνεργασίας της Έδρας Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του York με ελληνικές βιβλιοθήκες και ερευνητικά κέντρα: το πρόγραμμα υποτροφιών Placements και το Πρόγραμμα Έρευνας Ελληνο-Καναδικής Ιστορίας. Το πρόγραμμα υποτροφιών Placements αφορά την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας των φοιτητών σε συνεργαζόμενους φορείς στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Καναδικό Ινστιτούτο στην Ελλάδα (The Canadian Institute in Greece) που αξιοποιεί τον υπότροφο στη βιβλιοθήκη του. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το μοντέλο του Καναδικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, στις κύριες αρμοδιότητες του υποτρόφου είναι η παροχή βοήθειας στη λειτουργία της βιβλιοθήκης (κυρίως στη ψηφιοποίηση εγγράφων και φωτογραφιών), η συμπλήρωση περιεχομένου στους ηλεκτρονικούς του πόρους (Portal to the Past), και γενικότερα η εκπροσώπηση του Ινστιτούτου στη διεθνή αρχαιολογική και πολιτιστική κοινότητα της Αθήνας. Το πρόγραμμα υποτροφιών Placements μπορεί να αξιοποιηθεί και από άλλους φορείς στην Ελλάδα, και κυρίως από βιβλιοθήκες και αρχεία προκειμένου οι υπότροφοι που ασχολούνται με την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό να έρθουν σε άμεση επαφή με το πλήθος των σχετικών πηγών.

Παράλληλα, το 2012 ξεκίνησε το Πρόγραμμα Έρευνας Ελληνο-Καναδικής Ιστορίας (Greek Canadian History Project's-GCHP) για την πρόσκτηση, διατήρηση και προσβασιμότητα υλικού σχετικού με την ιστορία των Ελλήνων του Καναδά, και

συγκεκριμένα της ελληνικής κοινότητας του Τορόντο, σε συνδυασμό με δράσεις δημόσιας ιστορίας. Το υλικό του Προγράμματος Έρευνας Ελληνο-Καναδικής Ιστορίας βρίσκεται στο αρχείο Clara Thomas της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου York. Η επεξεργασία του υλικού (εφημερίδες, περιοδικά, αλληλογραφία, οπτικοακουστικό υλικό, συνεντεύξεις με μετανάστες πρώτης γενιάς από την περίοδο 1950-1975) αφορά οποιονδήποτε ενδιαφέρεται για την ιστορία των Ελλήνων του Καναδά και η ψηφιοποίηση του υλικού θα διευκολύνει την ιστορική έρευνα αλλά και την πληροφόρηση του ευρύτερου κοινού για την ελληνική παρουσία στον Καναδά. Πλέον μετά από χρόνια συλλογής υλικού υπάρχουν μεγάλες ανάγκες ταξινόμησης και αρχειοθέτησης από ειδικούς επιστήμονες συλλογών με έγγραφα, μαγνητοταινίες ήχου και εικόνες, φωτογραφίες. Οι ειδικοί αυτοί επιστήμονες πρέπει να έχουν πολύ καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας και σχετική εργασιακή εμπειρία. Πιθανώς, το κενό αυτό να μπορεί να συμπληρωθεί με την αποστολή ειδικών επιστημόνων, αρχειονόμων και βιβλιοθηκονόμων, για σύντομα χρονικά διαστήματα από συναφείς ελληνικούς φορείς στο πλαίσιο ανταλλαγής επαγγελματικών εμπειριών.

Επίλογος

Η συνεργατική αυτή προσπάθεια που βρίσκεται σε αρχικό στάδιο υλοποίησης έχει απώτερο στόχο τη διερεύνηση αλλά και τη διεύρυνση των συνεργασιών ανάμεσα σε Έδρες ελληνικών σπουδών ανά τον κόσμο και σε ελληνικές βιβλιοθήκες. Αποτελεί δέσμευση των άμεσα εμπλεκόμενων η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας εντάσσεται και η πρώτη παρουσίαση στη *2η Επιστημονική Ημερίδα ΔΙ.Ο.ΒΙ.* αγγίζοντας τον έναν από τους σκοπούς της ημερίδας «να αναδειχθεί πώς οι βιβλιοθήκες, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, τους πόρους και τις υποδομές που διαθέτουν, σχεδιάζουν, αναπτύσσουν και παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες πληροφόρησης, με έμφαση στην οικονομική, τραπεζική, βιομηχανική και επιχειρηματική κατεύθυνση».

Πηγές

Greek Canadian History Project | Πρόγραμμα Έρευνας Ελληνο-Καναδικής Ιστορίας,

<http://archives.library.yorku.ca/gchp/> (Ανάκτηση 30.5.2018).

The Canadian Institute in Greece, <http://www.cig-icg.gr/> (Ανάκτηση 1.6.2018).

The Canadian Institute in Greece-Placements, <http://yorkinternational.yorku.ca/files/2016/11/Greece-The-Canadian-Institute-in-Greece-SU17.pdf> (Ανάκτηση 1.6.2018).

The Greek Canadian History Project (May 2018), *This is impact (The campaign for York University)*, <http://hellenicheritagefoundationchair.info.yorku.ca/files/2018/05/GREEK-CANADIAN-HISTORY-PROJECT-REPORT.pdf> (Ανάκτηση 30.5.2018).

The Hellenic Heritage Foundation Chair in Hellenic Studies and Modern Greek History, <http://hellenicheritagefoundationchair.info.yorku.ca/> (Ανάκτηση 30.5.2018).

York Space, Institutional Repository, <https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/handle/10315/1478/browse?value=Toronto+Telegram&type=series> (Ανάκτηση 2.6.2018).

York University-2018 Placements, <http://yorkinternational.yorku.ca/go-global/international/abroad/2018-placements/#G> (Ανάκτηση 2.6.2018).

Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, <http://www.piop.gr> (Ανάκτηση 1.6.2018).

Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς-Βιβλιοθήκη, <http://www.piop.gr/el/vivliothiki.aspx> (Ανάκτηση 1.6.2018).